POLITIET

Politidirektoratet
politidirektoratet@politiet.no

ØST POLITIDISTRIKT

Deres referanse:	Vår referanse:	Sted, Dato
19/53376 - 3	19/53376	Ski,03.03.2020

HØRING NOU 2019:26 – RUSREFORMUTVALGETS INNSTILLING "FRA STRAFF TIL HJELP"

1. Innledning

Det vises til direktoratets brev av 15. januar 2020 med foreleggelse av rusreformutvalgets innstilling NOU 2019:26.

Øst politidistrikt stiller seg bak et forslag om at rusmisbrukere bør få et bedre helsetilbud og mer systematisk hjelp, og mener høringsnotatet inneholder mange gode refleksjoner. Vi er likevel av den oppfatning at en generell avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika til eget bruk ikke er veien å gå for å sikre rusavhengige god oppfølging.

Bruk av både legale og illegale rusmidler kan ha helsemessige og sosiale konsekvenser, og et felles mål må være å ha lavest mulig narkotikabruk i samfunnet. Bruk av narkotika kan i seg selv medføre helseskader, og kan i tillegg være en medvirkende årsak til annen skadelig adferd, som for eksempel seksuelle krenkelse og voldsbruk.

Øst politidistrikt savner en bredere tilnærming og konkret vurdering av alternative løsninger, og vi tror at det er mulig å gjennomføre en rusreform som sikrer et bedre tilbud til rusavhengige, uten avkriminalisering som foreslått. Det bør etter vårt syn utredes om alternative og individuelt tilrettelagte straffer sammen med et bedre utbygd helsetilbud vil være mer kriminalitetsforebyggende, nyttig og konstruktivt. Etter vårt syn ligger en slik tilnærming innenfor regjeringen bestilling.

2. Faktagrunnlaget sett i lys av erfaringer fra politiets arbeid

I rusreformutvalgets mandat står det at *straffeforfølgning av bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk har bidratt til stigmatisering, marginalisering og sosial utstøting og kan ha stått i veien for å møte den enkelte bruker med hensiktsmessige og tilpassede tilbud og oppfølging*.

Øst politidistrikt mener det ikke uten videre kan legges til grunn at denne påstanden er riktig, og ønsker svar på utvalgets spørsmål om hvilket forhold det er mellom stigmatisering som kommer av straffelegging som sådan, og stigmatisering som kommer av andre mekanismer i

samfunnet. Gjennom vår kontakt med rusmisbrukere mener vi å finne støtte for at stigmatisering i stor grad skyldes andre mekanismer i samfunnet, og vi kjenner oss ikke uten videre igjen i beskrivelsen av at straffeforfølgning står i veien for å møte den enkelte bruker med hensiktsmessige og tilpassede tilbud. Tvert i mot opplever Øst politidistrikt at arbeidet under dagens regelverk på området i stor grad applauderes av både brukere, foresatte og samarbeidende sektorer.

Utvalget skriver at "*når straff er samfunnets sterkeste virkemiddel for å fordømme en handling, er det vanskelig å se et rom for å redusere stigmatiseringen av personer med ruslidelser, eller personer som står i fare for å utvikle et rusproblem, uten at personenes egen bruk av narkotika er avkriminalisert".*

Vi savner refleksjon over muligheten for redusert stigmatisering gjennom satsing på alternative straffereaksjoner, forebygging og holdningsarbeid. Uansett mener vi at den potensielt marginale effekten en avkriminalisering vil kunne ha for reduksjon av stigmatisering ikke kan veie tyngre enn den preventive effekten en straffesanksjon antas å ha.

Utredningen diskuterer heller ikke betydningen av – i dette perspektivet – at politiet etter forslaget fortsatt skal ha inngrepshjemler overfor brukere, blant annet ved visitasjon og bortvisning dersom narkotika brukes i det offentlige rom. Øst politidistrikt tror at følelsen av stigma er omtrent lik ved visitasjon som ved ransaking, og at en eventuell senere straffereaksjonen som kommer i posten har begrenset innvirkning.

3. Avkriminalisering for alle typer narkotika for alle brukergrupper

Som nevnt innledningsvis støtter Øst politidistrikt et forslag om å gi rusavhengige et bedre tilbud om hjelp og oppfølging. Men vi tror ikke dette løses ved å avkriminalisere bruk og besittelse av alle typer narkotika for alle brukergrupper.

Øst politidistrikt har grunn til å tro at store deler av befolkningen vil oppfatte en avkriminalisering som en legalisering, og vi antar at dette vil medføre økt etterspørsel og økt bruk av narkotika. Dette i motsetning til rusreformutvalget, som skriver i utredningen at "den beste tilgjengelige kunnskapen pr i dag, etter vårt syn, er at avkriminalisering som sådan lite trolig vil føre til noen nevneverdig økning i bruken av narkotika". Vår kontakt med ungdomsmiljøer, foresatte og publikum i distriktet tilsier det motsatte, og særlig er vår bekymring knyttet til ungdom og unge voksne, blant annet fordi unge er mer utsatt for påvirkning. Sett hen til at tilgjengelige studier og undersøkelser ikke gir noe entydig svar, er det uansett etter vårt syn viktig å ta høyde for at avkriminalisering *kan* medføre økt bruk, og at det er til samfunnets beste å velge et regelverk som i størst mulig grad forhindrer det.

Øst politidistrikt mener videre det er god grunn til å se nærmere på forskjellene mellom ulike brukergrupper, og at det er en svakhet ved utredningen at den ikke skiller mellom tunge rusmisbrukere og unge førstegangsbrukere når det anbefales avkriminalisering. Det underkommuniseres etter vårt syn at Norge synes å ha en forholdsvis lav andel unge rusmisbrukere, noe som indikerer at vårt nåværende system i alle fall til en viss grad fungerer.

Aftenposten skriver på lederplass den 2. januar 2020 om reformforslaget at "utvalget er befriende ærlig om at de fulle konsekvensene av endringene vil være vanskelige å forutse". Nettopp fordi konsekvensene av endringene er vanskelige å forutse er vi av den oppfatning at det er unødvendig risikofullt å velge en så dramatisk endring som avkriminalisering av alle typer narkotika for alle brukergrupper, fremfor å bygge videre på det systemet vi har i dag, men med økt fokus på individuelt tilpassede straffer og bedre utbygd helsetilbud i

kombinasjon. Det vises i den forbindelse til dissenterende utvalgsmedlems forslag i punkt 20.4.1, som tiltres.

4. Terskelverdiene

Øst politidistrikt reagerer på at de foreslåtte terskelverdiene er høye, og langt høyere enn det som kan forklares som besittelse for *umiddelbar* egen bruk.

Dette kan etter vårt syn gjøre det enklere for selgere å innrette sin virksomhet for å unngå straffansvar, og tilsvarende vanskelig for politiet å skille selgere fra sluttbrukere. Videre er det en risiko for at flere kan bli fristet til å involvere seg i narkotikaomsetning fordi avdekkingsrisikoen blir lav. Taperne kan i særlig grad vise seg å bli ungdom og deres familier.

En annen problemstilling er signaleffekten de høye terskelverdiene gir. Hvordan oppfatter en ungdom som skal kjøpe narkotika for første gang informasjon om at 15 gram cannabis er det som er "vanlig til eget bruk"? Og vil sporadiske brukere la seg friste til å kjøpe større kvanta enn det de tidligere har turt å gjøre, dersom terskelverdiene settes så høyt som foreslått? Det vil på sin side medføre en risiko for hyppigere bruk, siden "man allerede har stoffet for hånden".

5. Politiet skal kunne beslutte en oppmøteplikt

Politiet er avhengig av hensiktsmessig verktøy for å kunne gjøre en god jobb. Vår erfaring er at flere brukere som fanges opp av oss ikke ønsker å delta i det rusavvennings-opplegget som politiet og kommunale tjeneste setter opp for dem, men at dette fungerer bedre når det ligger sanksjonsmulighetene i bunn. Dagens sanksjonsmuligheter er etter vårt syn avgjørende hjelpemidler der egenmotivasjon er fraværende. Utvalgets forslag om møteplikt for en rådgivningsenhet, uten noen form for sanksjonsmulighet, fremstår på denne bakgrunn som et lite egnet tiltak.

Vår erfaring tilsier videre at dagens lovverk på området er en viktig faktor for at ungdom avstår fra å prøve narkotika, og at dette bidrar til at narkotikaforbruket i Norge er lavere enn i resten av Europa.

6. Utvalgets beskrivelse av politiets rolle som avdekker

Det er etter vårt syn viktig å opprettholde politiets avdekkingsfunksjon, både for å muliggjøre tidlig intervensjon hos barn og unge, for å ivareta politiets informasjonstilgang i forvaltningssaker, for å opprettholde en effektiv retur av utenlandske borgere som begår narkotikakriminalitet, og for å redusere samfunnsrisikoen. Det vises for øvrig til våre kommentarer under punkt 7.

Øst politidistrikt støtter mindretallets kommentarer til punktet, og er enig i at det er sannsynlig at politiet i en ny modell vil endre sin praksis i retning av å bruke betydelig mindre ressurser på å avdekke bruk og besittelse av narkotika. Politiet har over en lengre periode vært i en presset ressurssituasjon, og må til enhver tid prioritere mellom viktige oppgaver. Det er nærliggende å anta at avkriminalisert adferd vil måtte nedprioriteres til fordel for avdekking og forfølging av aktivitet som er belagt med straff, selv om politiet ideelt sett skulle ønske å prioritere begge deler.

Utvalgets forslag begrenser politiets mulighet for å etterforske og bekjempe omsetning av narkotika når det ikke lenger skal være hjemmel for ransaking ved skjellig grunn til mistanke

om bruk og besittelse av narkotika. Utvalgets forslag om endring av Politiloven § 9 veier etter vår oppfatning ikke opp for bortfallet av de muligheter man har i dag. Dette vil kunne vise seg bli et hinder for politiets muligheter til å avdekke omsetningsledd. Samtidig er vår erfaring at dagens situasjon gir oss mulighet til å avdekke annen uønsket adferd, som eksempelvis radikalisering, tilknytning til kriminelle gjenger og nettverk samt mobbing.

7. Mulige konsekvenser for øvrige oppgaver i politiet, herunder politiets forvaltningsvirksomhet

Utvalget uttaler gjentatte ganger at andre straffebud eller reaksjoner som knytter rettsvirkninger til bruk av rusmidler, for eksempel straffebudet mot kjøring i ruspåvirket tilstand og forvaltningsrettslige avgjørelser, ikke foreslås endret. Vi mener likevel at forslagene vil få langt større konsekvenser for det øvrige arbeidet til politiet enn utvalget ser omfanget av.

Utvalgets forslag innebærer at politiet også etter utvalgets foreslåtte modell registrerer avdekkede tilfeller av bruk av narkotika eller befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk. Sakene vil kunne inngå i grunnlagsmaterialet for de av politiets forvaltningsoppgaver der opplysninger om en persons rusmiddelbruk er relevante. Vi stiller oss tvilende til om dette vil bli realiteten hvis bruk av narkotika avkriminaliseres. Det er naturlig at politiet da retter sin innsats mot annen type kriminalitet, og dermed i mindre grad avdekker og registrerer informasjon om misbruk av rusmidler. Det vises for øvrig til våre kommentarer under punkt 6.

7.1 Kommentarer til punkt 12.3.3.3; Samfunnssikkerhetsperspektiver på bruk av narkotika i befolkningen – virkninger av en eventuell endring i bruk

Utvalget presiserer at deres mandat ikke knytter seg til å endre reglene om ruspåvirket kjøring, regler om pliktmessig avhold for bestemte yrker eller i bestemte situasjoner og lignende regler som direkte retter seg mot å bekjempe rusmiddelbruk som kan ha betydning for samfunnssikkerhet. Til dette vil vi bemerke at forslagene som fremlegges, likevel vil by på betydelige vanskeligheter for politiets arbeid på disse områdene, da informasjonstilfanget trolig vil bli redusert. Ved en avkriminalisering av bruk av narkotika er det sannsynlig at politiet nedprioriterer slik avdekking til fordel for etterforskning av straffbare handlinger. Vi tror også at politiets reelle muligheter til å foreta slik avdekking blir redusert. Det vises til våre kommentarer under punkt 6.

Avkriminalisering vil dessuten innebære en vesentlig endring av dagens praksis hva gjelder vandelsvurderingen i politiets forvaltningssaker. For personer som skal inneha førerrett, kjøreseddel og våpen, samt drive vaktvirksomhet, stiller regelverket krav til en tilstrekkelig god vandel. Det vises til vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd og § 34 om henholdsvis erverv og tilbakekall av førerrett, yrkestransportlova § 37 c om vandel- og skikkethetsvurderinger i kjøreseddelsaker, og til våpenloven § 7 tredje ledd om erverv og § 10 første ledd om tilbakekall. Det vises også til vaktvirksomhetsloven § 3 femte ledd og § 8 første ledd om vandelskravet for henholdsvis personer med vesentlig innflytelse i virksomheten og ansatte. Etter nåværende praksis er bruken av ulovlige rusmidler et sentralt moment i vandelvurderingene.

Ved en eventuell avkriminalisering vil bruk av narkotika naturlig nok ikke lenger være relevant i en vandelsvurdering i forvaltningssakene. Momentet gjør seg dermed kun gjeldende i vurderingen av om kravet til edruelighet er oppfylt. Vi bemerker her at det er en høyere

terskel for å anse en person som ikke edruelig, enn at vandelen ikke er tilfredsstillende grunnet rusmiddelbruk alene. I praksis vil dette innebære en noe høyere aksept av rusmiddelbruk hos personer med tillatelser som er uforenelig med det å være i påvirket tilstand.

Videre bemerker utvalget at en avkriminalisering vil kunne medføre redusert informasjonstilfang. Etter vår vurdering vil utfordringer knyttet til manglende informasjon først og fremst gjelde i vurderingen av om kravet til edruelighet er oppfylt i sakene som nevnt ovenfor.

Opplysningene om en søkers edruelighet fremkommer i stor grad av avhørsrapporter, siktelser, vitneforklaringer og andre straffesaksdokumenter. Politiet ser også noe hen til det som loggføres i politiets operativsystem (PO). Vi mener at en avkriminalisering av narkotika vil innskrenke det faktiske grunnlaget politiet benytter i dag, i alle fall i en overgangsperiode. Dette vil følgelig kunne få betydning for det beslutningsgrunnlaget som er nødvendig for politiet i vurderinger som gjelder edruelighetskravet i forvaltningssakene.

I enkelte tilfeller vil politiet også være avhengig av opplysninger om en persons rusmiddelbruk fra utenforstående (helsepersonell). Utvalget påpeker at politiet kan få slik informasjon i henhold til helsepersonelloven § 34, som omhandler helsepersonells opplysningsplikt. Vi bemerker her at terskelen for tilbakekall fordi helsekravene ikke er oppfylt, er høyere enn terskelen for tilbakekall grunnet manglende edruelighet. Tilgangen på informasjon vedrørende edruelighet kan dermed ikke hjemles i § 34. Vi har for øvrig heller ikke noe skjønnsmargin når det gjelder helsepersonells konklusjon.

Utvalget bemerker videre muligheten for at en eventuell redusert informasjonstilgang vil kunne ha innvirkning på samfunnssikkerheten. Utvalget mener imidlertid at det i så fall må legges til grunn at avkriminalisering vil øke eller endre befolkningens bruk av narkotika, eller endre holdningen til andre straffbare handlinger knyttet til rusmiddelbruk.

Vi mener at en eventuell negativ innvirkning på samfunnssikkerheten ikke nødvendigvis er betinget alene av en endring i bruk eller holdninger. Dersom avkriminalisering vil føre til at politiet i praksis mister vesentlig informasjon knyttet til en persons rusmiddelbruk, mener vi at dette i seg selv vil kunne svekke politiets arbeid i å avdekke om bruken utgjør en økt samfunnsrisiko, eksempelvis om vedkommende ikke er tilstrekkelig edruelig i trafikken.

Mer overordnet mener vi at samfunnssikkerheten ikke kan sees bare i et rent strafferettslig perspektiv. Snevrere tilgang på dokumentasjon vil også kunne få innvirkning på forvaltningsavgjørelser, som igjen kan få betydning for samfunnssikkerheten.

7.2 Kommentarer til punkt 12.3.3.7; Konsekvenser for politiets forvaltningsvirksomhet

Politiets straffesaker for narkotikalovbrudd gir et tilfang av informasjon om narkotikabruk hos enkeltpersoner i befolkningen, som igjen danner grunnlag for forvaltningsmessige avgjørelser i politiet.

Bruk av rusmidler er forbundet med skadevirkninger også utover de skadevirkninger som påføres den enkelte som bruker narkotika. Politiets primærstrategi er forebygging. I den forbindelse foretas det, som nevnt, en rekke vandels- og edruelighetsvurderinger i en rekke av de lovverk politiet forvalter utenom straffeloven. Politiet som forvaltningsorgan forvalter og

håndhever eksempelvis vegtrafikkloven, yrkestransportlova, våpenloven, brukthandellova, vaktvirksomhetsloven med flere. I de fleste av disse lovverkene skal politiet foreta en edruelighetsvurdering. En edruelighetsvurdering er nødvendig for å forhindre at en person som ikke er skikket til for eksempel å inneha skytevåpen, ikke får anledning til å inneha våpen. Det er forbundet med stor fare og risiko dersom en person som jevnlig ruser seg, får inneha våpen. Det samme gjelder for vektere og ordensvakter. Dersom vi ikke kan foreta en vandelsvurdering av disse der rusmisbruk kan vektlegges i vurderingen fordi vi ikke har tilstrekkelig informasjon om dette i våre systemer, kan det få betydelige samfunnsmessige konsekvenser.

Som et særlig viktig område vil vi trekke frem trafikksikkerhetsområdet. Politiet forvalter vegtrafikkloven og foretar vandels- og edruelighetsvurderinger av personer som skal ha førerrett eller personer som får sin førerrett tilbakekalt.

Formålet bak reglene om nektelse av erverv av førerrett og senere tilbakekall av denne retten, er å fjerne farlige/antatt farlige førere fra trafikken. Regelverket praktiseres svært strengt basert på et "føre var"-prinsipp. Erfaringsmessig vil det være slik at personer som ikke er edruelige i vegtrafikklovens forstand utgjør en høyere risiko for brudd på vegtrafikklovens bestemmelser enn andre.

Innehaver av førerrett vil ikke inneha den nødvendige edruelighet dersom vedkommende "misbruker rusmidler - alkohol, narkotika eller annet berusende eller bedøvende middel - i et omfang og med en regelmessighet som tilsier at han ikke er skikket til å føre motorvogn", jf. dom inntatt i Rt. 2015 s. 493. Det er imidlertid ikke et krav om rusavhengighet i medisinsk forstand, jf. samme dom.

Ved siden av manglende edruelighet, er det et vilkår etter vegtrafikkloven § 34 femte ledd at tilbakekall av førerrett kan begrunnes i hensynet til trafikksikkerheten. Det er imidlertid en nær sammenheng mellom vurderingene. Vi viser til Rt. 2015 s. 493 hvor følgende fremgår:

"Kjøring i påvirket tilstand eller risiko for slik kjøring innebærer en alvorlig trafikksikkerhetsrisiko ikke bare for sjåføren selv, men for øvrige trafikanter. Manglende edruelighet hos en sjåfør gir politiet en skjønnsmessig adgang til å frata ham førerretten. Det er ikke nødvendig å avvente situasjonen til vedkommende påtreffes mens han kjører i påvirket tilstand."

Det er dermed ikke et vilkår for tilbakekall av førerrett at innehaver av førerrett har kjørt i ruspåvirket tilstand. Videre fremgår følgende av Borgarting lagmannsretts dom LB-2017-65348:

"Ettersom bestemmelsen i vegtrafikkloven § 34 femte ledd er en føre-var bestemmelse som skal praktiseres strengt (jf. Rt. 2015 s. 493 avsnitt 23), skal det imidlertid ikke mye til for å kunne konstatere at det er risiko for at en innehaver av førerrett som ikke er edruelig, vil kjøre i påvirket tilstand. Det kreves ikke sannsynlighetsovervekt. En rimelig mulighet er nok, men det må være konkrete og objektive holdepunkter for at det foreligger en risiko."

Færre registrerte saker om misbruk av rusmidler, vil derfor etter vår mening, svekke politiets mulighet til å jobbe i forvaltningssporet med hensyn til trafikksikkerhet.

Isolert sett vil en avkriminalisering innebære at grunnlaget for å innhente og lagre informasjon politiet trenger i disse sakene, faller bort. Utvalget har imidlertid uttalt at i hvilken grad informasjonstilfanget til politiets forvaltningsvirksomhet vil bestå, i stor grad vil avhenge av politiets ressursbruk og i hvilken grad mulighetene for avdekking av bruk av narkotika endres som følge av avkriminalisering. Vi mener det er åpenbart at politiet med disse forslagene vil avdekke og registrere opplysninger om bruk av narkotika i langt mindre grad enn i dag.

Dersom politiet ikke i samme grad som i dag, registrerer informasjon i våre systemer om rusmisbruk, vil dette i stor grad ramme det forvaltningsrettslige området, og dermed også vårt potensiale for å forebygge kriminalitet og ulykker.

7.3 Kommentarer til punkt 14.3.3.3; Forholdet til forvaltningsloven

Pålegg om oppmøte påfører personen saken gjelder, en handleplikt. Brudd på handleplikten kan igjen lede til konsekvenser og faller dermed i utgangspunktet inn under definisjonen av «enkeltvedtak», jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b. Vi er derfor enig med utvalget i at politiets ileggelse av pålegg i den enkelte sak må være et enkeltvedtak, og ikke en prosessledende avgjørelse. Det vises til at politiets pålegg skaper en rettslig forpliktelse for den det gjelder.

7.4 Kommentarer til punkt 14.3.4; Registrering av saksbehandling i politiregister

Vi er enig med utvalget i at tilfeller der politiet avdekker ulovlig bruk og tilhørende befatning med narkotika, bør opplysninger om kontakten med politiet registreres. En slik registrering vil være nødvendig for å sikre notoritet om politiets arbeid. Ikke minst må det registreres dersom opplysningene skal danne grunnlaget for politiets pålegg om oppmøte for den rådgivende enheten for narkotikasaker som foreslås opprettet. Hensyn til effektiv saksbehandling, rettssikkerhet for den enkelte, notoritet for politiet med mer, tilsier at politiet må registrere slike opplysninger. I tillegg kommer hensynet til andre saker der slike opplysninger danner grunnlag for avgjørelsen.

7.5 Kommentarer til punkt 18.2.3; Utvalgets forslag til registrering av opplysninger i politiet og tilgangen til slike opplysninger

Utvalget stiller spørsmål ved om behandlingen av opplysninger om personers bruk av narkotika krever at det opprettes et nytt politiregister, eller om dette informasjonsbehovet, og hensynet til personvernet til den saken gjelder, kan imøtekommes innenfor et av politiets eksisterende registre.

Vi stiller oss positive til et registersystem som samler informasjon om politiets møter med enkeltpersoner med et forebyggende siktemål utenfor straffesak. Utvalget påpeker at det ikke er rom for å løse disse spørsmålene innenfor rammene av utredningen, men vi ønsker en slik utredning før et eventuelt lovforslag.

Etter gjeldende rett vil det også være rom for å registrere opplysninger i politioperative registre om politiets utførelse av oppgaver etter de nye bestemmelsene utvalget foreslår.

Vi har merket oss at en løsning kan være å benytte eksisterende Basisløsning (BL). Dette støtter vi ikke da BL kun bør benyttes for saker som skal inngå i straffesaksregisteret.

Vi har videre merket oss at det er foreslått at opplysningene også kan lagres i politiets operativsystem (PO). PO-loggen er et arbeidsverktøy for politiet i sanntid, og består av ikke-verifiserte opplysninger. Dersom alle opplysningene som benyttes i en forvaltningssak hentes fra PO, kan det svekke kvaliteten på opplysningene som benyttes og legitimiteten til forvaltningssaker. Dersom PO er aktuell som alternativet for informasjonsregistrering, mener vi at dette forutsetter at nedtegninger er vesentlig grundigere vurdert enn hva praksis er i dag.

Vi vil dessuten bemerke at vi mener det er uklart i utredningen hvem i politiet som skal ha beslutningsmyndighet i saker om pålegg om oppmøte. Her må det utredes videre hvem som skal ha beslutningsmyndighet i politiet. Dersom slike påleggssaker legges til forvaltningsjurister i politiet, vil det få store administrative og økonomiske konsekvenser for forvaltningsseksjonene i politiet.

8. Konsekvenser for politiets forebyggende arbeid, herunder overfor barn og unge

Reformforslagene fremstår som designet for de tyngre rusmisbrukerne som ikke lenger er i stand til å ivareta egen helse og livssituasjon. Løsninger for denne, tross alt, marginale gruppen, er etter vårt syn ikke egnet for det store volum av personer som utforsker grenser og ulike rusmidler. Vår bekymring ligger særlig i at reformforslaget fremstår som uhensiktsmessig i et forebyggende og proaktivt perspektiv, et område hvor mye av politiets innsats i narkotikaarbeidet i dag er fokusert rundt.

Øst politidistrikt erfarer som nevnt tidligere at mange ungdommer tror at avkriminalisering er det samme som legalisering, og vi frykter at det samtidig oppfattes som et signal om at bruk av narkotika ikke er så farlig. Dette er bekymringsfullt fordi ungdom er en sårbar gruppe hvor tidlig og adekvat innsats kan ha stor betydning.

Når det gjelder ungdom i en utprøvings- eller begynnende misbruksfase så har politiet i dag et effektivt og godt tilbud til oppfølging. Vår erfaring tilsier at samfunnet vil miste muligheten til å gi denne gruppen nødvendig oppfølging dersom tiltak er frivillig. Vi mister derfor en god mulighet til å hindre en negativ utvikling.

9. Konsekvenser for utviklingen av organisert kriminalitet

Det er i all hovedsak organiserte kriminelle miljøer som står bak innførsel og omsetning av narkotika. Én av mulighetene til å avdekke denne kriminaliteten er gjennom brukere av narkotika, ved at politiet får informasjon om selgere eller andre i de organiserte kriminelle miljøene gjennom ransaking av bopel, telefoner, datamaskiner med mer. Dersom politiets mister adgangen til å bruke tvangsmidler overfor besittere av mindre mengder narkotika, vil politiet kunne gå glipp av verdifull informasjon i bekjempelsen av de organisert kriminelle miljøene, og vil ha svakere mulighet til å få oversikt over aktørene i miljøene. Økt etterspørsel kan videre gi grobunn for at kriminelle nettverk ekspanderer og videreutvikler dagens allerede eksisterende illegale virksomheter.

I utredningen side 30 vises det til forskningsresultater om at avkriminalisering ikke gir grunn til frykt for nevneverdig økt bruk av narkotika i befolkningen. Som nevnt over er det gode grunner til å stille spørsmål ved et slikt standpunkt. Det må antas at avkriminalisering vil føre til holdningsendringer, særlig blant de unge. Å bli tatt med narkotika innenfor terskelverdiene vil ikke lenger medføre risiko for straff eller andre konsekvenser som for eksempel begrensninger i studie/yrkesvalg, visum med mer. Selv om det ikke er tale om legalisering, så antas at formidling av nyanseforskjellene mellom avkriminalisering og legalisering vil bli svært

vanskelig. De negative konsekvensene av å bli tatt med narkotika avtar eller uteblir helt, og dermed må det kunne hevdes at det ligger til rette for økt bruk av narkotika i samfunnet.

Økt bruk av narkotika vil øke etterspørselen og inntjeningen for de organisert kriminelle miljøene og den svarte økonomien. Risikoen øker for at bakmennene i organisert kriminelle miljøer får styrket sine posisjoner, med økt fare for hvitvasking og annen sammenblanding av illegal og legal økonomi.

Rus- og narkotikamiljøene vil ofte ha innslag av annen kriminalitet, for eksempel vinningskriminalitet, ulovlige våpen med mer. Dersom politiets aktivitet gjennom tvangsmiddelbruk i narkotikamiljøene reduseres, vil det også innebære en potensiell økning i annen kriminalitet, idet sannsynligheten for at politiet får hjemmel til å for eksempel ransake bopel vil bli lavere. Det er med andre ord mindre sjans for at politiet kommer på døra.

En avkriminalisering – særlig i det omfang som foreslås – vil fremstille Norge som et land med liberale holdninger til narkotika, med økt risiko for høyere attraktivitet for utenlandske organiserte kriminelle innenfor narkotikaomsetning. I den forbindelse vises det til mindretallets kommentarer under punkt 20.3.4 om konsekvenser for retur av utenlandske statsborgere som begår narkotikakriminalitet. Opprettholdelse og signaleffekten av et straffsanksjonert forbud mot all narkotika er viktig holdningsskapende arbeid.

En rusreform som styrker tilbudet til rusmisbrukere – både førstegangsbrukere og langvarige rusavhengige – er viktig og ønskes velkomment. Politiet skal ikke ha som mål å straffeforfølge brukere eller tunge narkomane. Primærstrategien er forebygging og derved hovedfokus på å hindre at folk begynner med narkotika. Å gå til det skritt å avkriminalisere innehav av et betydelig antall rusdoser, kan få konsekvenser som neppe er verdt å eksperimentere med. At rusmisbrukere – både unge førstegangsbrukere og tunge narkomane – tilbys tilpasset hjelp, støttes fullt ut. Å avdekke og straffe selgerne og bakmennene i narkotikaomsetning er politiets primære mål, ikke brukerne. Mulighetene for det blir fjernere og vanskeligere med avkriminalisering i det omfang som foreslås.

Med hilsen

Marthe Gaarder
politiadvokat 2, fag- og opplæringsansvarlig

Dokumentet er godkjent elektronisk uten signatur